

Citation style

Šimůnek, Robert: review of: Petr Kozák / Krisztina Rábai (eds.), *Registrum dvořanů knížete a krále Zikmunda I. Jagellonského z let 1493-1510. Mezi periférií a centrem jagellonského světa*, Opava: Slezské zemské muzeum, 2015, in: *Český časopis historický*, 2017, 4, p. 1174-1175, DOI: 10.15463/rec.1754805395

First published: *Český časopis historický*, 2017, 4

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Petr KOZÁK – Krisztina RÁBAI
Mezi periferií a centrem jagellonského světa. Registrum dvořanů knížete a krále Zikmunda I. Jagellonského z let 1493–1510

Opava, Slezské zemské muzeum b. d.,
441 + XC s., ISBN 978-80-87789-28-5.

O důležitosti edičního zpřístupňování pozdně středověkého účetního materiálu, v ideálním případě provázeného alespoň rámcovou interpretací, naznačující badatelský potenciál editovaného pramene či pramenů, sotva kdo pochybuje. Jen málokdo ovšem na pole ediční práce vstupuje s takovou cílevědomostí, jako Petr Kozák. Za posledních pár let předkládá v pořadí již druhý objemný svazek, jímž je „*registrum curiensium*“ z let 1493–1509/1510. Pramen, jehož výpovědní hodnota byla připomenuta již v edici předcházející (*Účty dvora prince Zikmunda Jagellonského, vévody hlohovského a opavského, nejvyššího hejtmána Slezska a Lužic, z let /1493/ 1500–1507. Kritická edice pramene*), je s dvorskými účty prostředím vzniku a tedy i svou výpovědní hodnotou těsně spjatý; jeho ediční zpřístupnění, opět s úvodním komentářem, jen podtrhuje unikátnost celého pramenného souboru, k němuž srovnatelný bychom z přelomu 15. a 16. století u nás jen sotva jinde našli.

Regestrum curiensium domini principis Sigismundi (Zikmund zvaný Starý, † 1548) představuje jeden z typů speciálních pomocných register, do nichž se odkazovalo z hlavních účetních knih, a kterých existovala celá řada (mezi nimi např. „*registra ad conscribendum equos*“ ad.); jeho hodnotu zvyšuje i fakt, že jde o jediný dochovaný registr tohoto typu. Předmětem evidence v něm byly výdaje za služné vyplacené formálně vymezeným elitním kategoriím dvo-

řanů, jejichž příslušníci sloužili s taxativně vymezenými počty ozbrojeného jízdního doprovodu, a moment reprezentativní se tak nedílně prolínal i s čistě vojenským – v případě potřeby tito lidé sloužili pod přímým velením pána dvora.

Jednotliví dvořané měli v registrech samostatné rubriky, v nichž se vedle vyplacených částek služného evidovalo datum příchodu ke dvoru (a posléze odchodu), stejně jako počty doprovodných jezdců, s nimiž sloužili. Vzhledem k tomu, že registra v tomto svazku byla vedena jen do roku 1510 a následující svazek není k dispozici, v nejednom případě zůstávají osudy jednotlivých dvořanů, resp. jejich působení u dvora, z našeho pohledu neuzavřené. Z hlediska věcného (i grafického) registra odpovídají ostatním dochovaným knihám dvorských účtů jagellonských panovníků; zápisy mají stereotypní charakter, v rámci jednotlivých rubrik bývají řazeny chronologicky, vždy s uvedením data a místa a ostatních zmíněných údajů.

Výpovědní hodnota register se rozbíhá do více směrů, dva základní bychom mohli označit jako 1. prosopografický (rekonstrukce personální skladby dvora – dvořanů, počty osob, délka služby, kompetence, ale i mobilita dvora apod.) a 2. administrativní (dochovaný registr obsahuje řadu zmínek o registrech dalších, a spolu s hlavními účty naznačuje i rámcový rozsah někdejší agendy Zikmundova dvora v její rané fázi, jakož i mechanismus vedení písemné agendy).

„*Regestrum curiensium*“ není v dosavadní literatuře, a to všech zemí pod jagellonským žezlem, pramenem neznámým – opakovaně ho bylo využito a pořízeny byly i výběrové edice. Přítomná publikace ovšem vůbec poprvé pramen zpřístupňuje in extenso. Edice je opatřena úvodem, v němž je struč-

ně nastíněn dobový mocensko-politický (a teritoriální) kontext raných let Zikmundovy dlouhé vlády, pojednáním o struktuře pramene a jeho postavení v rámci účetní agendy Zikmundova dvora, popisem vnějších znaků rukopisu a nezbytnou ediční poznámkou (s ohledem na mezinárodní využitelnost register je tato část publikována v českém a následně anglickém jazyce). Studium faktograficky neobyčejně bohatého pramene by bylo nemyslitelné bez rejstříků osobního i místního, přičemž platnou službu prokáže i rejstřík věcný, jehož pročetí samo o sobě naznačí strukturu témat, k nimž lze v prameni hledat minimálně dílčí svědectví.

Představu o podobě register konečně doplňuje obsáhlá barevná obrazová příloha, nabízející jak fotografie celého kodexu a jeho vazby, tak i tematicky členěné ukázky vybraných folií či detailů (písařské ruce, grafické symboly, filigrány, ale také místo, kde jsou v rukopise patrné stopy po vytrženém foliu). Nechybí přirozeně ani obvyklý aparát v podobě soupisu pramenů (vydaných i nevydaných) a literatury.

Jak Petr Kozák, tak i spolueditorka registru dvořanů, Krisztina Rábai, se problematice edic středověkých pramenů (především) účetní povahy věnují dlouhodobě a v řadě publikací jejich výpovědní hodnotu současně interpretují. Přítomnou edicí učinili další významný krok na cestě k poznání mechanismu fungování pozdně středověkých zeměpanských dvorů z hledisek a současně s mírou detailu, která je pro přelom 15. a 16. století možná jen velmi ojediněle.

Robert Šimůnek

Raný novověk

Tomáš ČERNUŠÁK
*Všední život papežských nunciů
u rudolfinského dvora*

Praha, Academia 2017, 20 s.,
ISSN 2464-6245.

Není obvyklé anotovat jednotlivé sešity ediční řady *Věda kolem nás*, která v jedné z dílčích sérií přibližuje *Prostory společné paměti*. Nicméně 70. sešit si zaslouží zmínku z několika důvodů. Především předkládá stručnou syntézu mnohaletého bádání Tomáše Černušáka, vědeckého pracovníka Moravského zemského archivu a Historického ústavu AV ČR, který se soustavně věnuje vydávání korespondence nunciů u císařského dvora v Praze a v letech 2013–2017 ve dvou obsáhlých publikacích (vydaných v nakladatelství Academia) zpřístupnil listy a spisy Antonia Caetaniho z let 1608–1611. Dalším důvodem je skutečnost, že autor spolehlivě zná nejen písemné, ale i obrazové prameny k církevním dějinám na přelomu 16. a 17. století, což se odrazilo ve výběru a velmi kvalitní reprodukci portrétů – vedle jiných osobností – nunciů Antonia Caetaniho a Cesara Speciana (ten působil v Praze v letech 1592–1597). A konečně T. Černušák do textu zařadil instruktivní seznam papežských nunciů u dvora Rudolfa II.

Autor podává shrnující pohled na vývoj diplomatického zastoupení papežů u evropských států se zvláštním zaměřením na císařský dvůr. Nastihuje obvyklou kariéru nuncia, jeho pravomoci a diplomatickou praxi, soudnictví a písemnou komunikaci, personální zázemí nunciatury, v náznaku i každodennost a slavnosti. Z tohoto výkladu je patrné, jak výrazně postoupilo poznání dějin diplomacie, papežské politiky a utváře-